

(331. 7.)

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 25 Juni 1915.)

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Aan het slot van § 2 van het Voorloopig Verslag is de meening uitgesproken, dat het op den weg van den ondergeteekende zou liggen de Bataafsche Petroleum Maatschappij en de Petroleum Maatschappij Zuid-Perlak te vragen of zij bereid zijn den op 1 Juli a.s. aflopenden termijn alsnog met eenige maanden te verlengen.

Toen gevreesd moest worden — het Voorloopig Verslag was nog niet verschenen — dat de vereischte wettelijke machtiging niet vóór 1 Juli a. s. zou zijn verkregen, heeft hij zich met eene vraag van vorenbedoelde strekking tot de beide maatschappijen gewend. De Bataafsche Petroleum Maatschappij bleek bereid aan die verlenging mede te werken en de ondergeteekende sloot dientengevolge met haar eene overeenkomst, houdende dat eene overeenkomst als in ontwerp bij de Memorie van Toelichting overgelegd, tusschen partijen zou worden gesloten, mits de daartoe noodige machtiging des wetgevers vóór 31 December 1915 zou zijn verkregen.

Van de Maatschappij Zuid-Perlak ontving de ondergeteekende nog geene mededeeling van eene beslissing harerzijds.

Ten aanzien van deze Maatschappij moet hij zich dus op het standpunt blijven stellen, dat hij alles moet doen en niets mag nalaten wat bevorderen kan, dat de machtiging door den wetgever om eene overeenkomst betreffende de opsporing en ontginning van aardolie c. a. in het terrein Djambi II met haar aan te gaan op den voet van het aan het desbetreffend wetsontwerp gehecht ontwerp, uiterlijk op 1 Juli 1915 wordt verleend.

Deze stand van zaken noopt den ondergeteekende zijne Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer ten spoedigste vóór 1 Juli in te dienen.

In het Verslag zijn echter zoo talrijke en gewichtige vragen gesteld, dat de ondergeteekende zeer zeker de afdoening te zeer zou vertragen, indien hij zich een volledige beantwoording moest ten doel stellen.

De vragen, welke hij hier op het oog heeft, houden geen rechtstreeksch verband met de zaak, waarvoor de ondergeteekende eene beslissing van den wetgever heeft ingeroepen.

Zoo worden in den aanvang van het Voorloopig Verslag beschouwingen geleverd en inlichtingen gevraagd omtrent zaken, die meer de algemeene gedragslijn ten opzichte van de toepassing van de voorschriften der mijnwetgeving raken, terwijl verder, in § 3, het vraagstuk der Staatsontginning in den breede is besproken.

De wetsvoorstellen van den ondergeteekende hebben echter geen andere strekking dan om, in aansluiting aan de gehouden inschrijvingen en de daaruit voortgevloeide verbintenissen, eene beslissing omtrent de eindtoewijzing uit te lokken. Met name: om machtiging te verkrijgen met de twee genoemde maatschappijen (een tweetal uit de inschrijvers) de

bij de wetsontwerpen bedoelde overeenkomsten aan te gaan.

Geheel in overeenstemming met de bedoeling, die voorzat toen eene openbare inschrijving werd gehouden als voorbereiding voor het sluiten van overeenkomsten ingevolge het 3de lid van artikel 5a der Mijnwet, heeft de ondergeteekende, nadat hij voor zich eene beslissing had genomen, met de beide maatschappijen, die zijns inziens daarvoor in aanmerking konden komen, eene overeenkomst aangegaan zooals in de Memorie van Toelichting is omschreven. De nakoming van die overeenkomst eischt van hem, dat hij de gevorderde wettelijke machtiging vraagt; de vraag of het aanbeveling zou verdienen de ontginning geheel of ten deele van Landswege te ondernemen, zou door den ondergeteekende eerst aan de orde kunnen worden gesteld, wanneer de wetgever niet bereid bleek hem van de voorgeschreven machtiging te voorzien en hij dus geen verder gevolg aan de gemaakte afspraken zou kunnen geven.

Niettemin zou de ondergeteekende gaarne bereid gevonden worden om, nu de Landsontginning in het Verslag ter sprake is gebracht, ook zijnerzijds dat onderwerp in gezette beschouwing te nemen, ware het niet dat, gelijk gezegd, de omstandigheden hem noodzaken voorshands zich strikt te bepalen tot de behandeling van de wetsontwerpen zelve en hetgeen daaromtrent in het Verslag is opgemerkt. Voorshands, omdat de ondergeteekende zich gaarne er toe zetten zal de belangrijke aangelegenheden, die mede in het Verslag zijn aangeroerd, nauwlettend te overwegen en dienaangaande nader aan de Kamer van zijn gevoelen te doen blijken.

§ 2. De ondergeteekende beseft, dat hij de klachten over de langzame behandeling van deze aangelegenheid, in § 2 van het Voorloopig Verslag geuit, niet kan voorbijgaan. Hij moge doen opmerken, dat het eindadvies van de Indische Regeering over de inschrijvingen eerst korten tijd vóór zijn optreden als Minister was ontvangen. Lieten in de eerstvolgende maanden de voorbereiding van de begrooting en de bestudeering van de zeer belangrijke zaken, die toen aan de orde waren en waarvan voorzien mocht worden dat zij bij de gedachtenwisseling over de begrooting ter sprake zouden komen, den ondergeteekende geene gelegenheid om de zaak der Djambi-concessiën ter hand te nemen, toen hij zich aan de studie hiervan kon wijden bleek hem een zeer grondig onderzoek van de talrijke Indische adviezen noodzakelijk voor het vormen van een oordeel. De buitengewone omstandigheden, die inmiddels intraden, deden haar invloed op de afwerking van deze zaak in sterke mate gevoelen. Zoo spoedig als hem mogelijk was, heeft de ondergeteekende de behandeling voortgezet en beëindigd. Moge wellicht de einduitslag van de overwegingen aan de Kamer niet in evenredigheid toeschijnen aan den voor de behandeling gebruikten tijd, dan meent de ondergeteekende de onderstelling te mogen uitspreken, dat de arbeid, dien een nauwkeurige bestudeering van deze voor de Indische geldmiddelen inderdaad zoo gewichtige aangelegenheid vergde, is onderschat en dat niet ten volle recht is gedaan aan het feit, dat inmiddels ook nog zooveel andere belangrijke zaken de aandacht vroegen.

§ 3. In zijne Memorie van Toelichting heeft de ondergeteekende uitvoerig uiteengezet waarom hij meende dat noch aan de Bataafsche Petroleum Maatschappij noch aan de Maatschappij Zuid-Perlak de beide terreinen moesten worden toegewezen. Vergeleek de ondergeteekende daarbij de eischen, welke de ontginning van het geheele gebied stelde, met die, waaraan zijns inziens de Maatschappij Zuid-Perlak in staat zou zijn te voldoen, het was niet zijne bedoeling daarbij den indruk te wekken als zoude hij die Maatschappij in het algemeen niet berekend achten voor een krachtig, voortvarend en economisch bedrijf. Hetgeen werd aangevoerd diende om eene tegenstelling te doen uitkomen. De tegenstelling namelijk, — die uit den bekenden feitelijken toestand spreekt, — dat de Bataafsche Petroleum Maat-

Macht, tot het sluiten van eene overeenk. met de Bat. Petr. Mij. en de Petr. Mij. Z.-Perlak omtr. de terr. Djambi I en II.

schappij beschikt over betrekkingen en personeele en materieele middelen in zulken getale, dat de Maatschappij Zuid-Perlak in die opzichten niet met haar op gelijke lijn kan worden gesteld. Met dit feit moest de ondergeteekende rekening houden. Hem zou de beschuldiging van kortzichtigheid of veronachtzaming van feitelijke gegevens hebben getroffen, indien hij, de werkelijkheid voorbijziende, de beide maatschappijen als volkomen gelijkwaardig had geschat. Ware dit hem mogelijk geweest dan zou het, zooals terecht is opgemerkt, voor de hand gelegen hebben de beide terreinen aan de Maatschappij Zuid-Perlak, als hoogste inschrijfster, te gunnen. Aan den anderen kant mocht de ongelijkheid in personeele en materieele kracht hem geen aanleiding geven om genoemde maatschappij, ondanks het door haar aangeboden hoogste percentage, uit te schakelen. Het kwam hem toch voor, dat zij wel in staat zou blijken eene ontginning op kleinere schaal naar wensch ten uitvoer te brengen en dus mocht hij het hooger aanbod niet geheel prijs geven. Afgescheiden van de vraag of de stelling in het Voorloopig Verslag, dat de bedrijfskosten eener onderneming percentsgewijze geringer worden naarmate haar bedrijf een grooteren omvang heeft, wel altijd opgaat, staat in elk geval vast dat, indien de ontginning over de beide terreinen werd uitgestrekt, meer kapitaal, personeel en materieel noodig zou zijn. En al zou ondersteld mogen worden dat de Maatschappij Zuid-Perlak in staat zou blijken aan dien eisch het hoofd te bieden, het blijft toch eene onderstelling, terwijl bij dadelijke verdeling van de terreinen over twee ondernemingen, de zekerheid wordt verkregen, dat op beide deelen ook dadelijk de ontginningsarbeid kan worden aangevangen. Deze overweging zou moeten wijken voor het grooter voordeel, dat de Maatschappij Zuid-Perlak in den vorm van een hooger percentage heeft aangeboden, indien dit hoogste bod inderdaad de hoogste uitkeering aan de schatkist verzekerde. De ondergeteekende heeft hieromtrent in zijne Memorie van Toelichting ruimte voor twijfel gelaten en grondde dien twijfel op de eischen, waaraan bij ontginning van het geheele gebied zou moeten worden voldaan. Ook hier ging hij te werk met eene vergelijking. Immers, met het feit voor oogen dat de Bataafsche over de geheele lijn van het bedrijf krachtiger dan de Maatschappij Zuid-Perlak is uitgerust en geacht mag worden gemakkelijker dan laatstgenoemde de beschikking over alle hulp en alle hulpmiddelen voor de ontginning in Djambi te kunnen verkrijgen, moest hij acht slaan op de mogelijkheid, dat de bedrijfsuitkomsten van de Bataafsche Petroleum Maatschappij naar verhouding gunstiger zouden kunnen zijn dan die der Maatschappij Zuid-Perlak en dat dus de verschuldigde uitkeeringen aan het Land zich in werkelijkheid anders zouden kunnen verhouden dan uit eene zuiver rekenkundige vergelijking tusschen vijftig percent en twee en zestig en een half percent is af te leiden. Ook bij behoorlijke ontginning van het haar toebedeelde terrein is derhalve de mogelijkheid niet uitgesloten, dat de uitkeering van de Maatschappij Zuid-Perlak niet hooger zal zijn dan die der Bataafsche Petroleum Maatschappij.

Bezwaarlijk valt met bewijzen aan te toonen, dat de Maatschappij Zuid-Perlak wèl krachtig genoeg is voor de ontginning van één der terreinen. Daar het voorstel van den ondergeteekende echter is voortgesprongen uit eene *vergelijkende* beschouwing van de beide maatschappijen, schijnt het hem toe dat hij slechts behoefde aan te toonen, waarom hij genoemde maatschappij, ondanks haar hoog aanbod en ondanks de verplichtingen, welke de ontwerp-overeenkomst voorschrijft ter verzekering van eene behoorlijke ontginning, toch niet in aanmerking bracht voor de ontginning van het geheele gebied.

In verband met de ten deze in het Verslag gemaakte opmerking kan de ondergeteekende wel mededeelen dat, naar hem ook door het tegenwoordig bestuur der maatschappij is verzekerd, het kapitaal voor de werkzaamheden in Djambi aanwezig is.

Naar aanleiding van de beschouwingen over de wijze, waarop tot dusver de Maatschappij Zuid Perlak is bestuurd, moge er de aandacht op gevestigd worden dat zij, ingevolge artikel 13 van de ontwerp-overeenkomst verplicht zal zijn binnen een jaar al hare, uit die overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen zonder eenig voorbehoud over te dragen aan eene naamlooze vennootschap, welke vennootschap — zooals de artikelen 14 en 15 aantonen — aan strenge eischen moet beantwoorden, in het bijzonder wat de keuze van directeuren en commissarissen aangaat, en die onder toezicht van een Regeeringscommissaris kan worden gesteld.

De maatschappij, die de ontginning zal moeten uitvoeren, — en hierop komt het aan — zal dus onder invloed en onder toezicht van de Regeering gebracht worden.

Aangezien niet 8 ton, zooals in het Verslag wordt medegedeeld, doch 14 ton beschikbaar is en van de verplichte storting na de toewijzing nog slechts f 150 000 behoeft te worden voldaan, daar ingevolge de inschrijvingsvoorwaarden reeds f 100 000 gestort is, zal 12½ ton voor de uitvoering der overeenkomst kunnen worden bestemd.

De ondergeteekende vermoedt dat bij de opmerking, dat de bepalingen der overeenkomst geen waarborg opleveren tegen verwatering van het kapitaal der nieuwe vennootschap, voorbijgezien is dat de statuten dier vennootschap ingevolge artikel 15 onderworpen zijn aan de goedkeuring van den Minister van Koloniën.

Gelijk in de Memorie van Toelichting is vermeld, meende de ondergeteekende aan eene bewerking van Djambi I door de Bataafsche Petroleum Maatschappij de voorkeur te moeten schenken, omdat dit terrein grenst aan velden van die Maatschappij in de residentie Palembang waar zij reeds pijpleidingen e.a. heeft. Deze omstandigheid zal er toe bijdragen, dat sommige van de kosten, omschreven in artikel 10, worden verlicht, terwijl die kosten zouden worden gedrukt indien haar het niet-aangrenzend terrein Djambi II werd toegewezen. Het is in het belang der schatkist, wanneer de kosten van ontginning, die ingevolge artikel 5 mogen worden afgetrokken van de handelswaarde, zoo laag mogelijk blijven en nu kan wel is waar worden tegengeworpen, dat de ontginningskosten voor de Maatschappij Zuid-Perlak wellicht geringer zouden zijn als haar het terrein Djambi I als arbeidsveld werd afgestaan, doch in verband met hetgeen hiervoren met betrekking tot de aangeboden percentages is opgemerkt, schijnt het niet onaannemelijk, dat het inderdaad in 's Lands geldelijk belang zal blijken te zijn, wanneer de Bataafsche Maatschappij onder de voor haar gunstigste omstandigheden de ontginning uitvoert.

Naar aanleiding van de gevolgtrekking dat de goedkeuring van de aangeboden overeenkomsten zou leiden tot bevordering van het monopolie der Koninklijke Maatschappij in Indië, moge de ondergeteekende (voor een oogenblik aannemende dat werkelijk van een monopolie mag worden gesproken) er aan herinneren, dat voor elk der terreinen een afzonderlijke maatschappij moet worden opgericht en dat overdracht van rechten en verplichtingen noch in hun geheel, noch gedeeltelijk mag plaats hebben dan met voorafgaande goedkeuring van het Land, dat bijzondere voorwaarden mag stellen en bevoegd is de toestemming zonder opgaaf van redenen te weigeren (artikel 16). Binnen de grenzen van het mogelijke is derwijze de zelfstandigheid van beide maatschappijen bevorderd en op concurrentie aangestuurd. Dat niettemin verband tusschen de beide vennootschappen zal kunnen ontstaan, zal de ondergeteekende niet ontkennen, doch hij moet er dadelijk bijvoegen dat daartegen evenmin volstreekte zekerheid zou kunnen zijn verkregen indien eene andere keuze gedaan ware. Het is juist dat, wanneer de Bataafsche Petroleum Maatschappij grooten invloed op de ontginning van de Maatschappij Zuid-Perlak zou uitoefenen, de eerste toch niet tegenover de Regeering verbonden zou zijn, doch evenmin zou de laatste hare verantwoordelijkheid

Macht, tot het sluiten van eene overeenk. met de Bat. Petr. Mij. en de Petr. Mij. Z.-Perlak omtr. de terr. Djambi I en II.

voor de nakoming van hare verplichtingen met een beroep op de eerste kunnen afwentelen. Zij is eenig en alléén en ten volle verantwoordelijk, onafhankelijk van de invloeden die door derden op haar mochten zijn uitgeoefend.

In voldoening aan het daartoe strekkend verzoek zijn de statuten van beide maatschappijen ter griffie van de Kamer nedergelegd.

Het bestuur der Bataafsche Petroleum Maatschappij bestaat uit de directeuren, de heeren C. M. PLEYTE en H. COLIJN, en den Raad van Beheer, samengesteld als volgt: de heeren H. W. A. DETERDING, Gedelegeerd lid, jhr. H. LOUDON, mr. A. J. COHEN STUART, C. J. K. VAN AALST, J. D. M. DE VOOGT, J. W. IJZERMAN, mr. A. CAPADOSE, Sir MARCUS SAMUEL BRT., W. H. SAMUEL, W. F. MITCHELL.

Van de Maatschappij Zuid-Perlak zijn directeuren de heeren H. BLOK WIJBRANDI en J. BIENFAIT, terwijl de Raad van Commissarissen bestaat uit de heeren: E. C. baron SWEERTS DE LANDAS WYBORGH, mr. A. D. W. DE VRIES, A. C. MEES, J. A. STOOP en TH. BLIJDENSTEIN.

Tegenover die leden, die de terzijdestelling van de inschrijving van het Java en Borneo Olie- en Rubbersyndicaat niet gerechtvaardigd achten, veroorlooft de ondergeteekende zich te verwijzen naar zijne Memorie van Toelichting, waarin hij deed uitkomen dat, aangezien van dat syndicaat hetzelfde aanbod was ontvangen als van de Bataafsche Petroleum Maatschappij de laatste wegens hare middelen en betrekkingen de voorkeur verdiende. Het was in het geldelijk belang van den Lande, dat de ondergeteekende meende de Bataafsche te moeten doen voorgaan.

§ 4. Het lag, naar de meening van den ondergeteekende, niet op zijn weg om van de Bataafsche Petroleum Maatschappij een hooger percentage te vragen, nu de Maatschappij Zuid-Perlak hooger dan zij had ingeschreven. De andere inschrijvers zouden ongetwijfeld ernstig bezwaar gemaakt hebben wanneer met een hunner onderhandelingen van die strekking zouden zijn gevoerd. Terecht zijn in het Verslag bedenkingen ingebracht tegen het houden van een nieuwe inschrijving; ook de ondergeteekende gelooft niet, dat dan gunstiger voorwaarden zouden worden aangeboden.

De vraag naar welken grondslag de uitkeering aan het Land zou moeten worden berekend, heeft bij de voorbereiding van de voorwaarden van inschrijving het onderwerp uitgemaakt van gezette overweging. Hoewel moet worden toegegeven, dat eene heffing naar de bruto-opbrengst zich door haren grooteren eenvoud aanbeveelt, is dat stelsel niet aanvaard, omdat het voornaamste doel van de onderwerpelijke overeenkomsten, nl. de daaruit te verkrijgen baten zoo hoog mogelijk op te voeren, daarmede niet zou worden bereikt. Het voordeel van een heffing naar reden van de bruto-opbrengst zou toch niet hebben opgewogen tegen den nadeeligen invloed, dien dit stelsel op de inschrijvingen en de uitvoering van de overeenkomst zou hebben kunnen doen gelden. Den voorzichtigen en ernstigen ondernemer zouden bij de overweging van een bod op dezen grondslag twee wegen hebben opengestaan: zijn bod zoo laag te stellen, dat hij redelijkerwijs beschermd zou zijn tegen de kwade kansen van verlies voor het geval zijn bedrijf hem door hooge ontginningskosten weinig of geen winst zou laten, of, bij hooger bod, de ontginning van het afgestaan gebied te beperken tot die werkzaamheden, wier uitkomsten eene zoodanige hoogere betaling zouden kunnen lijden. Het gevolg zou dus kunnen zijn, dat de minder prijswaardige of moeilijker te ontginnen oliesoorten niet ontgonnen zouden worden, niet omdat de ontginning op zich zelve niet mogelijk ware, maar omdat zij in verband met de overeenkomst niet loonend genoeg zouden zijn. De uitslag der inschrijving heeft naar de meening van den ondergeteekende overtuigend bewezen, dat terecht een andere weg is gevolgd, want het is onaannemelijk dat op den grondslag

van eene heffing naar de bruto-opbrengst, aanbiedingen ontvangen zouden zijn, die gelijk te stellen waren met 62½ en 50 % van het bedrijfs-saldo.

Naar aanleiding van de opmerking, dat het de aandacht getrokken had, dat in de overeenkomsten geen bepaling voorkomt omtrent de bevoegdheid der Regeering om over de uit de Djambiterreinen te winnen benzine en residu te beschikken, in tijd van oorlog of oorlogsgevaar van zoo groot belang, veroorlooft de ondergeteekende zich er op te wijzen, dat bij art. 67 der Onteigeningsordonnantie (*Indisch Staatsblad* 1864, n°. 6) aan den Lande de bevoegdheid is toegekend tot onverwijde inbezitneming van wat het in tijd van nood behoeft en in de volgende artikelen waarborgen worden gegeven aan den Lande, dat het geen buitensporige prijzen zal behoeven te betalen, aan den onteigende, dat hij billijke schadeloosstelling bekomt. Er zou aanleiding bestaan hebben bij de onderwerpelijke overeenkomsten een regeling te treffen, rakende den verkoop door de ontginners aan den Lande van de gewonnen aardolie, wanneer verwacht mocht worden, dat uit de terreinen een door den Lande benodigde brandstof in eenigszins belangrijke hoeveelheid zou worden gewonnen, en voor den duur der overeenkomst te bepalen ware geweest, tot welke prijzen, op welke tijdstippen en op welke plaatsen het Land daarover zou moeten kunnen beschikken.

Dit nu is niet het geval, vandaar dat het beter voorkwam de voorziening in de behoefte aan stookolie langs andere wegen te beproeven.

Hetgeen is opgemerkt omtrent het ontbreken van voorschriften tegen het verwateren van olielagen raakt de mijnwetgeving in het algemeen, die tot dusver geene bepalingen met betrekking tot de technische uitvoering van ontginningen, ten einde tegen verspilling te waken, heeft gegeven. Ook in de overeenkomsten zijn zulke voorschriften niet opgenomen, doch wel is men er op bedacht geweest om door een algemeen beding er voor te zorgen, dat eene gezonde ontginning zou worden verzekerd. Daarom is in het 2de lid van artikel 3 bedongen, dat de opsporing en ontginning op zoodanige wijze behooren te geschieden, dat daarbij niet meer aan producten verloren gaat dan redelijkerwijs bij een technisch goed gevoerd bedrijf als onvermijdelijk moet worden beschouwd. Zulke een algemeen beding werd verkozen boven eene regeling in bijzonderheden, welke wellicht niet alle denkbare vormen van verspilling zou omvatten. In denzelfden gedachten gang kan verklaard worden, waarom geen bepaald boorsysteem is voorgeschreven, waarbij nog valt op te merken, dat het de vraag is, of het wenschelijk zou zijn om aan ontginners, die met het bedrijf vertrouwd zijn, een zeker stelsel van boren voor te schrijven. Ook ten aanzien van de wijze van boren zal de ontginner gebonden zijn aan de reeds vermelde bepaling van artikel 3, 2de lid.

Ten overvloede zij er de aandacht op gevestigd dat mogelijke geschillen omtrent de nakoming van die bepaling vatbaar zijn voor eene beslissing door scheidslieden (art. 22).

De verplichtingen, welke de ondernemers krachtens de overeenkomst op zich nemen, brengen mede, dat van Landswege toezicht op de nakoming zal moeten worden gehouden. Indien het blijkt, dat het beschikbaar personeel daartoe niet voldoende is, zal de Indische Regeering zeker niet nalaten eene uitbreiding voor te stellen. Eene vergelijking met hetgeen door het mijntoezicht elders wordt verricht gaat niet op, daar uit den aard der zaak de ontginningen krachtens overeenkomst onder intensiever toezicht zullen moeten worden gesteld.

De onderwerpelijke aangelegenheid is op de gewone wijze bewerkt door het Departement van Gouvernementsbedrijven en den daarbij behoorenden dienst van het Mijnwezen. In eersten aanleg is dus door het Hoofd van dat departement, bijgestaan door zijne ambtelijke adviseurs, advies uitgebracht, welk advies verder in beschouwing is genomen door

den Raad van Nederlandsch-Indië, die weder aan den Gouverneur-Generaal van zijn gevoelen deed blijken. Het Departement van Gouvernementsbedrijven heeft door eigen onderzoek zoowel als door besprekingen met deskundigen uit het bedrijf er naar gestreefd zooveel mogelijk bouwstoffen voor de samenstelling van de overeenkomst te verzamelen. Deze is dan ook de vrucht van veelzijdige voorlichtingen en studie.

De artikelen der overeenkomsten.

Art. 1. Aangezien de gewestelijke grens tusschen de residentien Palembang en Djambi geen deel uitmaakt van de scheidingslijn tusschen de beide terreinen, kan uit eenige onzekerheid omtrent die grens nimmer een geschil tusschen de maatschappijen ontstaan.

Ook den ondergeteekende komt het niet noodig voor artikel 1 in overeenstemming te brengen met de woorden van artikel 5a der Mijwet. De wijze waarop de verplichting van de contractante ter andere zijde in de ontwerp-akte der overeenkomst is omschreven, kan naar zijne meening geen aanleiding geven tot twijfel of aan artikel 5a is voldaan.

Naar aanleiding van de vraag of de Djambi-terreinen geopend zullen blijven voor mijnbouwkundige opsporingen en ontginningen van andere delfstoffen en dus aan derden vergunningen en concessies zullen kunnen worden verleend, moge de ondergeteekende er de aandacht op vestigen, dat het bedoelde gebied is gereserveerd voor opsporingen en ontginningen op den voet van artikel 5a der Mijwet. Ingevolge artikel 8, 1ste lid, sub a, dier wet, zooals het artikel luidt blijkens de wet van 26 September 1910 (*Nederlandsch Staatsblad* n°. 293, *Indisch Staatsblad* n°. 588) worden derhalve, zoolang de reserve niet is opgeheven, in dat gebied geen (andere) opsporingen, als bedoeld bij de Mijwet, toegelaten, zoodat evenmin (andere) concessies kunnen worden verleend.

Art. 2. De in dit artikel gestelde beperking van de bevoegdheid van den ontginner heeft ten doel om, in verband met artikel 5, er tegen te waken, dat geen andere bitumineuse zelfstandigheden worden gewonnen dan die, ten aanzien waarvan de wijze van waardebeoordeling (en dus ook die van de vaststelling der uitkeering) in de overeenkomst is vastgelegd. Voor aardpek en aardwas, vermeld in artikel 1 der Indische Mijwet, wordt de toepassing van de desbetreffende voorschriften niet mogelijk geacht. Daarom zijn die stoffen uitgesloten van het ontginningsrecht, voor zoover zij althans niet bij de ontginning van olie en gassen kunnen worden gebruikt. Voor dit doel zal de ontginner er over kunnen beschikken. Er bestaat geen bezwaar hem dat beschikingsrecht te geven, aangezien dientengevolge de ontginningskosten kunnen worden beperkt, hetgeen aan de uitkeering ten goede komt. De kans op het aantreffen van belangrijke hoeveelheden van bedoelde voortbrengselen wordt gering geacht; mochten zij toch in groote hoeveelheden worden gevonden en verkoopbaar blijken te zijn, dan kan de ontginning bij nadere overeenkomst worden geregeld.

Art. 3. De bedrijfsdwang ligt niet alleen in dit artikel, maar ook — en vooral — in de verplichting tot storting van eene som van f 250 000, in de regeling van het jaarlijks verschuldigd vast recht (art. 4) en in den betrekkelijk korten duur van het recht tot ontginning.

De ondergeteekende vermeent, dat de uitdrukking „in verband met den algemeenen handelstoestand en in het bijzonder met den stand der markt van petroleum en aanverwante producten” voor de belanghebbenden en de bij de uitvoering der overeenkomst betrokken technische ambtenaren niet onduidelijk zal zijn. Getracht is een algemeene formule te geven, waarin eenerzijds wordt uitgedrukt, dat de ontginner den plicht heeft het toegewezen terrein behoor-

lijk te bewerken, anderzijds dat niet méér van hem geveerd zal worden dan redelijkerwijs mag worden geëischt. De ondergeteekende kan niet tegenspreken, dat het, op zich zelf, weinig afdoende zou zijn te bepalen, dat de ontginning moet plaats hebben „geheel afgescheiden van het meerdere of mindere voordeel, eventueel voor de maatschappij uit de exploitatie van andere olieterreinen voortvloeiende”. Dit beding is dan ook niet het eenige; het is slechts een enkel onderdeel van de gezamenlijke bedingen, welke ter bevordering van bedrijfsdwang zijn gesteld en werkt dus mede tot versterking van dien dwang. Dat tusschen dit beding en de bepaling, dat gelet mag worden op den stand der petroleummarkt, strijd zou bestaan, kan de ondergeteekende niet toegeven. In het Verslag wordt wel is waar opgemerkt, dat de ontginning van andere terreinen invloed kan hebben op den stand der markt, doch in artikel 3 zijn onder die andere terreinen alléén te verstaan: andere terreinen van den ontginner *zelven*, terwijl met de petroleummarkt is bedoeld: de markt *in het algemeen*, zoodat zich invloed op die markt alleen laat denken, wanneer de ontginner der Djambivelden beschikken kon over andere ontginningen van zóó overwegend groote beteekenis, dat hij de geheele markt zou beheerschen.

Art. 4. In aansluiting aan hetgeen ter verklaring van de heffing van eene uitkeering in eens reeds werd medegedeeld in de Memorie van Toelichting, doet de ondergeteekende nog opmerken, dat het van Landswege ingesteld geologisch en geografisch onderzoek zich uitstrekte over het geheele gebied, zoodat bezwaarlijk kan worden uitgemaakt, hoeveel aan elk der beide deelen is ten koste gelegd. Daarom werd het aangegeven geacht de gezamenlijke kosten gelijkelijk te verdeelen.

Hiervoren werd er reeds op gewezen, dat de regeling van het verschuldigd vast recht een der elementen van den bedrijfsdwang is. Die bedrijfsdwang betreft zoowel de bevordering van eene krachtig voortgezette opsporing als die van eene krachtige uitoefening van de ontginning. De verhouding tusschen de oppervlakten, die bij de overeenkomst worden afgestaan, tot de gedeelten daarvan, welke later zullen blijken voor ontginning geschikt te zijn, is geheel onzeker. De ondernemer zal er zich op moeten toeleggen de ontginbare terreinen zoo spoedig mogelijk uit te zoeken. Is het in verband met vorenbedoelde onzekerheid billijk hem in de gelegenheid te stellen die terreinen, welke niet in aanmerking komen voor zijn ontginningswerk, terug te geven, tevens is het in het belang van het Land, dat zulks zoodra als doenlijk geschiedt, omdat de prijsgegeven terreinen dan weder voor opsporing en ontginning door anderen kunnen worden opengesteld.

In dien gedachtengang is het aanvankelijk verschuldigd vast recht gesteld op hetzelfde bedrag, dat ingevolge artikel 35 der Mijwet voor opsporingen wordt gevorderd, terwijl ten slotte een recht van f 0,50 per hectare — dat is het dubbele van het vast recht voor concessies volgens de Mijwet — zal worden geheven voor de overblijvende deelen, die als het ware als gewone concessie-terreinen kunnen worden beschouwd. Met het oog op de uitgestrektheid der terreinen, waarop de overeenkomsten betrekking hebben, wordt een termijn van 10 jaren noodig geacht om tot een volle ontwikkeling te komen. Een tusschentijdsche gedeeltelijke verhooging van het vast recht (tot f 0,20 per hectare) zal den gang van onderzoek en ontginning in de hand werken.

Aan de onder dit artikel geuite klacht over onvoldoende toelichting is de opmerking vastgeknoopt, dat veel technische kennis noodig is om de bepalingen der overeenkomst te begrijpen. Inderdaad ligt veel, waarin de overeenkomst voorziet, op het terrein van de techniek en ook de ondergeteekende heeft zich daarom genoodzaakt gezien ten aanzien van die punten, welke in het bijzonder de techniek van het bedrijf betreffen, af te gaan op de kennis van de deskundige ambtenaren, die het ontwerp voor de overeenkomsten samenstelden. Daar hem uit de uit Indië ontvangen stukken is

Macht, tot het sluiten van eene overeenk. met de Bat. Petr. Mij. en de Petr. Mij. Z.-Perlak omtr. de terr. Djambi I en II.

gebleken, welk eene nauwgezette studie aan de zaak is gewijd, meent hij echter zonder aarzeling de juistheid van de meer bedrijfs-technische onderdeelen van de overeenkomst te mogen aannemen. Hij spreekt intusschen de verwachting uit, dat de beantwoording van de vragen en opmerkingen in het Voorloopig Verslag den indruk zal vestigen, dat hij zich niet onttrokken heeft aan den plicht om het licht te verschaffen, dat verlangd wordt.

Art. 5. Nadat om de redenen, nader toegelicht in § 4 hiervoren, besloten was eene uitkeering te vorderen op den grondslag van het bedrijfssaldo, moesten regelen gesteld worden voor de wijze van vaststelling van dat saldo. Deze regelen, nedergelegd in artikel 5, mogen den indruk van omslachtigheid maken, inderdaad bevatten zij niet meer dan voor het doel bepaald noodig is.

Zooals het artikel aangeeft, wordt uitgegaan van de handelswaarde van de uit de gewonnen olie verkrijgbare producten: benzine, lichtolie en residu.

Het begrip „handelswaarde” heeft hier dezelfde beteekenis als in de Mijwet. Het is de waarde, welke de gewonnen olie geacht wordt te bezitten op het terrein der winning. In navolging van hetgeen bij de cijnsberekening in het algemeen plaats heeft, wordt die handelswaarde vastgesteld door den verkoopprijs aan de raffinaderij (de gezamenlijke verkoopwaarde van de hoofdbestanddeelen) te verminderen met de kosten van verwerking en vervoer.

Dit algemeen uitgangspunt is vastgelegd in het tweede lid van artikel 5.

Het zou echter niet aangaan om evenbedoelden prijs zonder meer onder alle omstandigheden als handelswaarde aan te nemen. De mogelijkheid is toch niet uitgesloten, dat de prijs der raffinageproducten kunstmatig zou worden gedrukt. Met het oog hierop is in het 3de lid de bepaling opgenomen, dat met de marktwaarde elders van overeenkomstige producten rekening zal worden gehouden.

In de gevallen, voorzien in het vijfde lid van het artikel, wordt de handelswaarde niet berekend naar die van de drie in het algemeen uit aardolie verkrijgbare producten: lichtolie, benzine en residu, aangezien het niet redelijk zou zijn eene waarde in rekening te brengen van artikelen, die niet of alleen met rechtstreeksch nadeel uit de gewonnen olie kunnen worden afgezonderd.

De beteekenis is dus deze: wanneer b.v. aardolie wordt gewonnen, die wel lichtolie maar geen benzine en residu bevat, dan wordt voor de bepaling van de handelswaarde van die gewonnen olie geen rekening gehouden met de verkoopwaarde van benzine en residu, doch uitsluitend terugerekend van de verkoopwaarde van de lichtolie om aldus, door aftrek van de vervoerkosten te komen tot de handelswaarde, die de aardolie zelve ter plaatse van ontginning geacht mag worden te bezitten. Kosten van bereiding worden in dit geval niet afgetrokken, omdat er dan geen bereidingskosten zijn. Men heeft hier te doen met een voortbrengsel, dat dadelijk als lichtolie bruikbaar is.

Het mag niet ontkend worden, dat de handelswaarde, berekend naar vorenbedoeld stelsel, min of meer een geschatte waarde is. Het wordt echter mogelijk geacht tot vrij nauwkeurige schattingen te geraken; de practijk der cijnsbepaling volgens de Mijwet heeft gegevens verschaft die daarbij benut kunnen worden. In hoever de toepassing van het artikel aanleiding zal geven tot geschillen, zal de ondervinding moeten leeren. De ondergeteekende wil aannemen dat, in het bijzonder bij de eerste toepassingen, verschil van opvatting zal rijzen, doch niettemin komt het hem voor, dat het stelsel zal moeten worden aangevaard ter wille van de geldelijke voordeelen, die er van verwacht mogen worden.

Om dezelfde reden moet zijns inziens niet uit den weg gegaan worden voor de mogelijke bezwaren en kosten van het uit te oefenen toezicht. Hij meent er de aandacht op te

moeten vestigen, dat door de aanneming van vaste factoren van aftrek in de artikelen 8 en 9 in niet onbelangrijke mate aan de bezwaren der berekeningen zal worden tegemoet gekomen. In dit opzicht zullen de hier bedoelde becijferingen zelfs gemakkelijker zijn dan die, welke de vaststelling van den cijns ingevolge artikel 36 der Mijwet vordert.

Moet, om tot een juiste waardebepaling van de gewonnen olie te komen, rekening gehouden worden met de waarde van de drie hoofdbestanddeelen, die in het algemeen uit aardolie loonend kunnen worden afgezonderd, — onafhankelijk van de vraag, of de ondernemer ze inderdaad daaruit afzondert, — met de bijproducten staat het eenigszins anders. Bij de winning van deze bijproducten spelen handelsoverwegingen en de techniek van het fabrieksbedrijf, dat zich vooral moet toeleggen op het vervaardigen van aan bijzondere eischen voldoende fabrikaten, een zoo bijzondere rol, dat het bepaald niet juist zou zijn om bij de waardebepaling van de ruwe olie een zeker gehalte van de hier bedoelde zelfstandigheden in aanmerking te nemen. Het hangt geheel af van omstandigheden, of het loont uit de aardolie zulke bijproducten te vervaardigen; het is daarom een factor die moeilijk voor de waardeschatting der aardolie kan dienen.

Op grond van deze overwegingen is in het 4de lid bepaald, dat de waarde van het residu niet wordt verhoogd wegens een gehalte aan smeerolie, paraffine of andere meerwaardige bestanddeelen.

Art. 6. Het komt niet noodig voor te bepalen, op welke wijze de in dit artikel bedoelde metingen zullen plaats hebben, aangezien uiteraard het in het bedrijf gebruikelijke stelsel zal worden gevolgd.

Het 3de lid van het artikel is beperkend ten opzichte van de in rekening te brengen verliezen. Nu de maatschappijen bereid zijn die beperking te aanvaarden, vindt de ondergeteekende geene aanleiding nog andere spillage toe te staan.

De maatschappijen zullen zeker geen bezwaar hebben tegen het plaatsen van eene komma achter de woorden „twee ten honderd”. Bij het afsluiten van de overeenkomsten zal hiermede rekening kunnen worden gehouden.

Art. 9. Uit de Indische stukken is den ondergeteekende bekend, dat de in dit artikel opgenomen gegevens voor de berekening van de vervoerkosten de vruchten zijn van eene opzettelijke bestudeering van dit vraagstuk. Voor de onderstelling dat de aftrekeijfers hoogstwaarschijnlijk te ruim genomen zijn heeft hij geen enkel bewijs aangetroffen; veeleer heeft hij redenen om aan te nemen, dat zij aan den lagen kant zijn. Hierbij zij nog opgemerkt dat, aangezien de bedoelde cijfers reeds vaststonden bij de inschrijving, de inschrijvers daarmede rekening hebben kunnen houden.

In antwoord op de vraag, hoe het mogelijk zal zijn bij de toepassing van het derde lid vast te stellen, welke olie van het contractsterrein en welke van elders afkomstig is, moge er de aandacht op gevestigd worden, dat ingevolge artikel 6 de op het contractsterrein gewonnen olie vóór het vervoer wordt gemeten in de hoofdverzameltanks, zoodat kan worden bepaald, hoeveel van die olie vervoerd is (vergelijk ook het tweede lid van art. 9). Ten aanzien van de olie, die uit andere terreinen van den ondernemer afgevoerd is, zullen door dezen de noodige gegevens moeten worden verschaft, aangezien die gegevens noodig zijn voor de cijnsbepaling ingevolge de Mijwet.

Art. 10. Het komt den ondergeteekende voor, dat de betrokken maatschappijen evenzeer belang hebben bij het betrachten van zuinigheid. Vermindert toch het bedrijfssaldo ten gevolge van hooge ontginningskosten, dan wordt het voor de maatschappij overschietende naar evenredigheid geringer.

De miszetting in het derde lid onder 5°. zal worden hersteld.

Macht, tot het sluiten van eene overeenk. met de Bat. Petr. Mij. en de Petr. Mij. Z.-Perlak omtr. de terr. Djambi I en II.

Art. 11. Met het streven naar decentralisatie is het naar het inzien van den ondergeteekende beter vereenigbaar de vaststelling van de jaarlijksche uitkeering niet op te dragen aan den Gouverneur-Generaal. Opgemerkt moge worden, dat geschillen over het bedrag door scheidslieden kunnen worden opgelost.

Art. 12. Het is den ondergeteekende eene voldoening dat de door hem bedongen rente instemming heeft gevonden.

Artt. 13-15. Zooals het eerste lid van artikel 15 uitwijst, zijn de statuten van de naamloze vennootschap, die ingevolge artikel 13 de overeenkomst zal uitvoeren, onderworpen aan voorafgaande goedkeuring van den Minister van Koloniën. Deze zal dientengevolge een overwegenden invloed op den inhoud der statuten kunnen uitoefenen, ook wat de punten aangaat, die met name in het Verslag zijn vermeld. Het is den ondergeteekende dan ook niet duidelijk, waarom dit beding geen voldoende waarborg zou verschaffen. De juistheid kan niet ontkend worden van de opmerking, dat, wanneer de Minister van Koloniën zijne goedkeuring onthoudt aan de statuten eener op te richten naamloze vennootschap, dit ten gevolge kan hebben, dat zoodanige vennootschap niet tot stand komt. In dat geval is echter door de maatschappij niet voldaan aan art. 13 der overeenkomst, een feit, dat grond oplevert om hare ontbinding in rechten te vorderen. (Zie art. 19, 2°.)

Nochtans mag worden verwacht, dat het niet zoo ver zal komen, al ware het alleen met het oog op het feit dat, deed het geval zich voor, ingevolge art. 4 belangrijke sommen aan den Lande zouden zijn betaald, welke alsdan verbeurd zouden zijn.

Het zou den ondergeteekende niet redelijk voorkomen als voorgeschreven werd, dat voor den inbreng aan de op te richten vennootschap niets zou mogen worden betaald, terwijl de aanvankelijk contracteerende maatschappij een storting van f 250 000 heeft moeten doen, rente heeft gederfd over gestorte waarborgsommen en kosten heeft gemaakt wegens reis- en verblijfkosten van personen, die voor het inwinnen van inlichtingen bij de Indische Regeering naar Indië zijn gereisd.

Het komt den ondergeteekende voor, dat het nationaal karakter van de vennootschap niet geschaad zal worden, wanneer de minderheid van commissarissen mocht bestaan uit niet-Nederlanders.

Het ligt inderdaad in de bedoeling een Regeeringscommissaris aan te stellen. Eene bepaling dienaangaande schijnt dus overbodig. De ondergeteekende is het volkomen eens met hen, die het noodzakelijk achten, dat voor dat ambt een bekwaam, deskundig en flink man wordt gekozen.

Het vierde lid van het artikel zegt reeds dat de belooning van den Regeeringscommissaris ten laste van den Lande komt. Het spreekt zoo vanzelf, dat hij geen voordeelen van de vennootschap mag genieten, dat de ondergeteekende zelfs de mogelijkheid daarvan niet wil onderstellen.

Art. 16. Het woord „overigens” is hier gebezigd ter onderscheiding van de eerste overdracht, bedoeld bij art. 13.

Art. 17. Ten aanzien van de bevoegdheid van den ontginner om het aantal hectaren, waarnaar vast recht moet worden betaald, te verminderen, stelt artikel 17 eenige beperkende bedingen, uit welke voortvloeit, dat het Land de bevoegdheid heeft de teruggave van terrein van de hand te wijzen. Intusschen behoeft niet verder te worden gegaan dan beslist noodig is. Zooals reeds onder artikel 4 is uiteengezet, zou het niet billijk en zelfs niet in 's Lands belang zijn den ontginner te dwingen het geheele gebied aan te houden.

Art. 18. Het stelsel, waarop de overeenkomst berust, brengt mede, dat de belangen van het Land samenloopen met

de uitkomsten van het bedrijf, althans voor zoover het bedrijfssaldo, berekend volgens de voorschriften der overeenkomst, aangaat. Wanneer de ontginner niet met voordeel kan werken heeft het Land er geen belang bij, dat op den voet der overeenkomst het bedrijf wordt voortgezet.

Art. 19. Ondergeteekende sluit zich aan bij de meening van die leden, die van oordeel zijn, dat wanneer daartoe termen aanwezig zijn, van de bevoegdheid tot het vorderen van ontbinding der overeenkomst zal worden gebruik gemaakt. Toegevend, dat een contractant zich de bevoegdheid om ontbinding eener overeenkomst in geval van niet-nakoming door den medecontractant in rechten te vorderen, niet uitdrukkelijk bij de akte van overeenkomst behoeft voor te behouden, vermits dat recht hem bij de wet wordt gewaarborgd, kan de ondergeteekende de bepalingen van art. 19 niet overbodig achten.

De bevoegdheid voor het Land tot vordering van ontbinding der overeenkomst wordt daar toch vastgeknoopt — behalve aan niet-nakoming der overeenkomst — aan het plaats vinden van gebeurtenissen, welke in het Landsbelang moeten worden verhoed en die door bedreiging met ontbinding der overeenkomst wellicht kunnen worden voorkomen.

Daargelaten, dat de wederpartij, om voor de hand liggende redenen, verwacht wordt bezwaar te zullen maken tegen een ontbinding der overeenkomst van rechtswege, indien een der gevallen in art. 19 genoemd zich mocht voordoen, meent ondergeteekende, dat de voordeelen, die in de praktijk van ontbinding van rechtswege kunnen worden verwacht, door de voorstanders daarvan worden overschat.

Ondergeteekende onderschrijft de opvatting der leden, die van oordeel zijn, dat het onnoodig is uitdrukkelijk de bevoegdheid te verlenen tot ontbinding der overeenkomst op grond van niet-naleving van art. 3, aangezien krachtens 2° ontbinding der overeenkomst mogelijk zal zijn, wanneer eenige bepaling daarvan, dus ook die vervat in art. 3, niet behoorlijk wordt nageleefd.

Naar aanleiding van de opmerking, dat de uitdrukking „nationale Nederlandsche belangen” in 3° gebezigd, twijfel kan doen rijzen, stelt de ondergeteekende zich, als de wederpartij daarin toestemt, voor het woord „Nederlandsche” te schrappen.

Art. 20. In artikel 10 is omschreven wat het begrip ontginning omvat. Hieruit volgt, dat onder bezittingen, die voor ontginning dienen, slechts kunnen worden verstaan de zoodanige als noodig zijn voor of in verband staan met de werkzaamheden, die tot de ontginningswerkzaamheden in den zin der overeenkomst kunnen gerekend worden te behoreen. Raffinaderijen behoreen daar evenmin toe als andere inrichtingen van bereiding van bepaalde stoffen of vervaardiging van bepaalde voorwerpen uit de gewonnen aardolie.

Blijkens het Verslag wordt gewenscht, dat ook bezittingen van dezen aard voor overneming in aanmerking moeten komen. De ondergeteekende is echter van oordeel, dat een beding van deze strekking de grenzen van de overeenkomst zou overschrijden. Die overeenkomst toch betreft alléén de opsporing en ontginning; niet de fabriekmatige verwerking.

Ten opzichte van het Billiton-contract is de verhouding feitelijk niet anders. Aan de Billiton-Maatschappij is ook geen andere, verder reikende verplichting opgelegd dan om bij het eindigen van de concessie aan den Lande over te doen de haar toebehoorende, op het eiland Billiton aanwezige roerende en onroerende goederen, die voor het drijven der ontginning, — dat is: voor het winnen van tin, — bestemd zijn (art. 14, j° art. 1 van de overeenkomst in *Nederlandsch Staatsblad* 1892 n° 139). Andere zaken, die bij voorbeeld gebezigd zouden worden voor het verwerken van tin, zouden buiten die verplichting vallen.

Indien de ontginner op het terrein eene raffinaderij, eene inrichting voor het vervaardigen van smeerolie, eene fabriek

Macht, tot het sluiten van eene overeenk. met de Bat. Petr. Mij. en de Petr. Mij. Z.-Perlak omtr. de terr. Djambi I en II.

voor het maken van kaarsen heeft, beoefent hij daarmede zoovele nevenbedrijven, die wel aansluiten, doch niet rechtstreeks verbonden zijn aan het bedrijf, waarover de overeenkomst loopt, namelijk: de ontginning. Houdt dit laatste bedrijf op, dan kunnen de evenbedoelde inrichtingen hem niettemin van waarde blijven voor de verwerking van elders gewonnen olie. Het zou dus niet redelijk zijn van hem te eischen dat hij, als plaatselijk de ontginning afloopt, die inrichtingen verliet.

De termijnen van één jaar en zes maanden in het tweede lid van het artikel hebben niet dezelfde beteekenis. Wanneer de overeenkomst door tijdsverloop verstrijkt, zal minstens één jaar *te voren* aan den ontginner moeten worden kennis gegeven of het land de bezittingen wenscht over te nemen, terwijl ingeval de overeenkomst eerder mocht worden ontbonden, die kennisgeving uiterlijk zes maanden *na* de ontbinding moet plaats hebben. Het in het Verslag geuit bezwaar richt zich derhalve alleen tegen den in de tweede plaats bedoelden termijn.

De ondergeteekende acht echter het bezwaar niet gegrond. Zoodra toch de overeenkomst is ontbonden houdt het recht tot ontginning voor den ondernemer op; zijne bezittingen zijn hem van dat oogenblik af voor die ontginning zonder nut. Daarentegen geeft de bedongen termijn aan het Land de gelegenheid om te beraden wat het verder doen zal; het voordeel van den termijn ligt dus geheel aan de zijde van het Land. Wenscht het dadelijk over de bezittingen van den ontginner te beschikken dan kan het daarvan op hetzelfde oogenblik als waarop het ontginningsrecht eindigt, doen blijken.

Met de uitdrukking „gerechtelijke acte” wordt bedoeld een exploit van een deurwaarder; er bestaat geen bezwaar tegen de vervanging van de in Nederland ongebruikelijke benaming als in de ontwerp-overeenkomst opgenomen, door de daar gangbare, indien de medecontractanten daartoe willen medewerken.

In artikel 5 van het Billiton-contract is eene omstandige beschrijving van de grondslagen der schatting gegeven, omdat daarop later het den Lande toekomende deel van het liquidatie-saldo zal moeten worden becijferd. In de onderwerpelijke overeenkomst geldt het eene eenvoudige overneming zonder andere beteekenis. Het komt den ondergeteekende dus voor, dat de regeling van het Billiton-contract hier niet behoeft te worden nagevolgd.

Art. 22. De voorgestelde regeling van de wijze, waarop geschillen, waartoe de uitvoering der overeenkomsten aanleiding kan geven, beslist worden, werd halfslachtig genoemd, vermits sommige geschillen door de rechterlijke macht, andere door scheidslieden zullen worden berecht.

Partijen waren van oordeel, dat de meerderheid der geschillen zal loopen over de vraag, of de wijze, waarop de ontginning en de opsporing der aardolie geschiedt, zich verdraagt met den geest en de letter der overeenkomst; omstandigheden, die kennis van het ontginnings- en opsporingsbedrijf tot voorwaarde maken voor het vellen van een juist oordeel. De rechter, naar de bepalingen der rechterlijke organisatie bevoegd van geschillen als de bedoelde kennis te nemen, heeft zijn zetel op ettelijke dagreizen afstand van de ontginningsterreinen; van een gerechtelijke plaatsopneming zal nimmer de rede kunnen zijn, en steeds zou een bericht van deskundigen — en dat zullen niet altijd dezelfde personen zijn — tot 's rechters voorlichting moeten dienen.

Gegeven verder de talrijke wijzigingen, die er in de be-

zetting der gerechten plegen plaats te hebben, is het niet te verwachten, dat de continuïteit der rechtspraak meer gewaarborgd zal zijn door judicieele dan door arbitrale beslissingen. Wanneer de vraag ter sprake mocht komen, of een der partijen de ontbinding der overeenkomst vermag te vorderen, is den gewonen rechter zijne bevoegdheid gelaten om over het geschil te oordeelen, daar alsdan voornamelijk rechtsvragen beantwoording vereischen.

Vermits het compromis in den regel wordt opgemaakt door de raadslieden der partijen, die buiten den rechtstrijd staan, plegen de akten van compromis in Nederlandsch-Indië binnen bekwamen termijn tot stand te komen.

Dat overwinning der bezwaren, vast aan het opmaken eener akte van *compromis*, vaak *meer tijd zou vorderen dan noodig* is voor het erlangen van een rechterlijk gewijsde, kan bezwaarlijk worden toegegeven, wanneer in het oog gehouden wordt, dat bij een rechterlijke instantie alle bewijsmateriaal van Sumatra's binnenland naar Batavia moet worden overgebracht en lange termijnen moeten worden in acht genomen. De ondergeteekende kan het niet bedenkelijk achten, dat door personen met het vak vertrouwd, zal worden beoordeeld, of eene in gebreke stelling, gezien de eischen van het bedrijf, met de billijkheid is overeen te brengen.

Er bestaat reden tot twijfel of het Land, bij art. 21 der Indische Comptabiliteitswet in de beschikking over zijne rechten beperkt, in verband met het voorschrift van art. 615 Indische Burgerlijke Rechtsvordering, tot medewerking aan de instelling van een scheidsgerecht zou kunnen overgaan, wanneer de bevoegdheid daartoe niet in de bij de wet goedgekeurde overeenkomst is toegekend.

De ondergeteekende ziet in de woorden „of daaruit voort-spruitende” in de eerste zinsnede van art. 22, een nadere aanduiding van de woorden „ter zake van de uitvoering der overeenkomst”, die de duidelijkheid der bedoeling niet verminderen.

Met de opmerking omtrent den dag van inwerkingtreding van de wet is rekening gehouden bij de Nota van Wijzigingen.

Bij evengemelde Nota van Wijzigingen is tevens gevolg gegeven aan den wensch om in de beweegredenen in stede van „tot opsporing en ontginning” te lezen „betreffende opsporing en ontginning.”

Tegen vervanging van het woord „uitwijzens” door „blijkens” in den aanhef van de overeenkomst met de Bataafsche Petroleum Maatschappij, zal, naar de ondergeteekende verwacht, die maatschappij geen bezwaar maken.

Naar aanleiding van het verzoek om ronddeeling aan de leden der Kamer van het verslag van den heer Mr. W. A. J. M. VAN WATERSHOOT VAN DER GRACHT, deelt de ondergeteekende mede, dat slechts enkele exemplaren aan het Ministerie zijn toegezonden. Het schijnt dat het verslag zonder medeweten van de Indische Regeering den weg naar de pers gevonden heeft, want de ondergeteekende ontving telegrafisch bericht van den Gouverneur-Generaal, dat de openbaarmaking van het rapport nog niet in de bedoeling ligt. De ondergeteekende is in afwachting van een door den Landvoogd toegezegd schrijven over deze zaak.

De Minister van Koloniën,

TH. B. PLEYTE.